

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Економіко-гуманітарний інститут, гуманітарний факультет
(повне найменування інституту, назва факультету)

Кафедра міжнародних економічних відносин
(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА ДИПЛОМНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему: Розвиток зовнішньої торгівлі в умовах поглиблення
міжнародного поділу праці**

Виконав

студент _VI_ курсу, групи _ГФз-213М
спеціальності 292 «Міжнародні економічні
відносини», ОПП «Міжнародний бізнес»
(код і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Дубовська О.С.

(прізвище та ініціали студента)

Керівник Лазнева І.О.

(прізвище та ініціали)

Рецензент Пругло А.М.

(прізвище та ініціали)

м. Запоріжжя
2018 рік

РЕФЕРАТ

КДМР: 123 с., 19 рис., 12 табл., 11 формул, 58 джерел, 2 додатки.

Мета роботи - виявлення особливостей розвитку міжнародної торгівлі та її взаємозв'язок з поглибленням участі країн світу у міжнародному поділі праці.

Об'єкт дослідження - процес розвитку міжнародної торгівлі та поглиблення участі країн у міжнародному поділі праці.

Предмет дослідження - теоретико-методичні та науково-практичні аспекти розвитку торгівлі країн світу та їх участі у міжнародній спеціалізації та кооперації виробництва.

Методи дослідження - системно-структурний для класифікації основних теоретичних понять; історичний для дослідження еволюції понять «міжнародна торгівлі» та «міжнародний поділ праці»; метод аналізу і синтезу, для дослідження сучасного стану і тенденцій міжнародної торгівлі; експертний, розрахунковий, порівняльний, графічний для проведення детального аналізу зовнішньої торгівлі підприємств України; абстрактно-логічний для теоретичного узагальнення і формування висновків.

Анотація. Магістерська робота присвячена дослідженню сучасного стану, тенденцій розвитку міжнародної торгівлі та взаємозв'язку міжнародних торговельних відносин із міжнародним поділом праці. В роботі наведено теоретичні основи поняття міжнародний поділ праці та основних форм прояву цього явища. Детально проаналізовано стан міжнародної торгівлі країн світу. Досліджено основні проблеми участі країн у МПП та визначено основні тенденції сучасного розвитку міжнародної торгівлі, спеціалізації та кооперації. Наведено власні рекомендації та відповідні висновки, щодо покращення сучасного стану міжнародної торгівлі та поглиблення участі країн у міжнародному поділі праці.

МІЖНАРОДНИЙ ПОДІЛ ПРАЦІ, СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ, КООПЕРАЦІЯ,
МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ, ЕКСПОРТ, ІМПОРТ, КРАЇНА.

Аннотация. Магистерская работа посвящена исследованию современного состояния, тенденций развития международной торговли и взаимосвязи международных торговых отношений с международным разделением труда. В работе приведены теоретические основы понятия международное разделение труда и основных форм проявления этого явления. Детально проанализировано состояние международной торговли стран мира. Исследованы основные проблемы участия стран в МРТ и определены основные тенденции современного развития международной торговли, специализации и кооперации. Приведены собственные рекомендации и соответствующие выводы по улучшению современного состояния международной торговли и углубления участия стран в международном разделении труда.

МЕЖДУНАРОДНОЕ РАЗДЕЛЕНИЕ ТРУДА, СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ,
КООПЕРАЦИЯ, МЕЖДУНАРОДНАЯ ТОРГОВЛЯ, ЭКСПОРТ, ИМПОРТ,
СТРАНА.

Abstract. The master's work is devoted to the study of the current state, trends, development of international trade and the relationship of international trade relations with the international division of labor. The paper presents the theoretical foundations of the concept of the international division of labor and the main forms of manifestation of this phenomenon. The state of international trade of the countries of the world is analyzed in detail. The main problems of countries' participation in ILD are investigated and the main tendencies of modern development of international trade, specialization and cooperation are determined. The author presents his own recommendations and conclusions regarding the improvement of the current state of international trade and the deepening of the participating countries in the international division of labor.

INTERNATIONAL LABOR DIVISION, SPECIALIZATION, CO-
OPERATION, INTERNATIONAL TRADE, EXPORT, IMPORT, COUNTRY.

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ**

Скорочення	Словосполучення
МПП	Міжнародний поділ праці
СОТ	Світова організація торгівлі
ЄС	Європейський Союз
Дол.США	Долар Сполучених Штатів Америки
ПрАТ	Приватне акціонерне товариство
АТ	Акціонерне товариство
млн	Мільйон
млрд	Мільярд
ТНК	Транснаціональна корпорація
ВВП	Валовий внутрішній продукт
НТР	Науково-технічна революція
НТП	Науково-технічний прогрес
Рис.	Рисунок

ЗМІСТ

Завдання на кваліфікаційну дипломну магістерську роботу.....	2
Реферат.....	4
Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів.....	6
ВСТУП.....	9
1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТА УЧАСТІ КРАЇН У МІЖНАРОДНОМУ ПОДІЛІ ПРАЦІ	12
1.1 Еволюція визначення понять «міжнародна торгівлі» та «міжнародний поділ праці».....	12
1.2 Класифікація основних видів та форм здійснення міжнародної торгівлі та міжнародного поділу праці	16
1.3 Взаємозалежність участі країн в міжнародній торгівлі та у міжнародному поділі праці	23
2 ДИНАМІКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ПОДІЛУ ПРАЦІ	33
2.1 Аналіз основних показників участі економіки країни у міжнародному поділі праці.....	33
2.2 Участь провідних підприємств України у зовнішній торгівлі.....	44
2.3 Сучасні тенденції та проблеми міжнародної торгівлі в умовах міжнародного поділу праці.....	52
3 УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У МІЖНАРОДНОМУ ПОДІЛІ ПРАЦІ, ЯК ОСНОВА ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГІВ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ.....	68
3.1 Аналіз зміни обсягів торгівлі українських підприємств в процесі розвитку міжнародної спеціалізації та кооперації.....	68
3.2 Міжнародна кооперація та спеціалізація виробництва, як запорука розвитку зовнішньої торгівлі підприємства	74

3.3 Загальні рекомендації та розробка стратегічного плану дій щодо подолання проблем участі країн у міжнародному поділі праці	84
4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	90
4.1 Аналіз потенційних небезпек.....	90
4.2 Заходи по забезпеченню безпеки.....	92
4.3 Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці...	94
4.4 Заходи з пожежної безпеки.....	100
4.5 Заходи по забезпеченню безпеки в надзвичайних ситуаціях.....	102
ВИСНОВКИ.....	108
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ.....	111
ДОДАТОК А Визначення понять «МПП» та «міжнародна торгівля».....	117
ДОДАТОК Б Динаміка обсягів торгівлі в країнах світу.....	118

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Амеліна І.В., Попова Т.Л. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник. Київ.«Центр учбової літератури». 2013. 256 с.
2. Артьомова А. В., Ланчинська В.М. Сучасний стан і тенденції розвитку міжнародної торгівлі. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2017. Вип. 1 (25). С.159-166.
3. Базилевич В.Д. Макроекономіка. Киев. нац. ун-т им. Т. Шевченко. Київ. Знання. 2015. 694 с.
4. Базилюк А. В., Жулин О. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку. *Економіка та управління на транспорті*. Вип. 1. 2015. С. 19–29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2015_1_5 (Дата звернення 20.10.2018)
5. Базилюк А.В., Жулин О.В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку. *Економіка та управління на транспорті*. Київ: НТУ. 2015. Вип. 1. С. 5-12
6. Бараненко І, Микуляк В. Міжнародна торгівля: тенденції 2018. *Юридична Газета*. 2018. №11. С. 22-23
7. Білоцерківець В. В., Завгородня О. О., Лебедева В. К. Міжнародна економіка. підручник. Київ. Центр учбової літератури. 2012. 416 с.
8. Богацька Н.М. Аналіз розвитку зовнішньоторговельної діяльності України та можливості його покращення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 18. С.24-27
9. Болдовська К.П., Андрєєва Д.В. Методичні аспекти оцінки привабливості й обґрунтування вибору зарубіжного ринку. *Економіка, менеджмент та міжнародний бізнесу: тези доп. міжн. наук.-практ. конф.* (Харків, 18 травня 2018 р.). Харків. НТУ "ХПИ". 2018. URL: <http://archive.kpi.kharkov.ua/View/61014/> (дата звернення 14.09.2018)

10. Бочан І.О. Поплавський В.Г., Бігус М.М. Міжнародна економіка. навчальний посібник. Львів. 2012. 302с.
11. Голіков А. П., Довгаль О. А. Світова економіка. підручник. Харків, ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2015. 268 с.
12. Голіков А.П., Довгаль О. А. Міжнародні економічні відносини : підручник. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2015. 464 с.
13. Горбач Л.М., Плотніков О.В. Міжнародні економічні відносини. Підручник. Київ. Кондор. 2005. С. 266
14. Гордєєва Т.Ф. Інтенсивність міжнародної торгівлі як індикатор ступеня міжнародної торговельної інтеграції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. С. 27-32
15. Грущинська Н.М. Передумови формування спеціалізації України в умовах первинного географічного поділу праці. *Молодий вчений*. № 4 (19). 2015. С. 57-61.
16. Далик В.П., Дуляба Н.І. Зовнішня торгівля України: реалії та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 7. Ч.1. С. 110-113
17. Дубовська О.С. Вплив міжнародної спеціалізації та кооперації на розвиток торгівлі підприємств *Підприємницька модель економіки та управління розвитком підприємства: тези доп. І міжн. наук.-практ. конф. (Житомир, 8-9 листопада 2018 р.)* Житомир, 2018. С. 426-429
18. Дубовська О.С. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України в контексті інклюзивного розвитку економіки. *Генерування інновацій інклюзивного розвитку: національний, регіональний, міжнародний вимір: тези доп. міжн. наук.-практ. конф (Запоріжжя, 4-5 жовтня 2018 р.)*. Запоріжжя, 2018. С.
19. Економічна теорія. Політекономія. Підручник. за ред. В.Д. Базилевича. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 9-те вид. доповн. Київ. Знання. 2014. 710 с.
20. Єріна А. Інвестиційний процес в Україні: сучасний стан і шляхи активізації. *Економічний аналіз*. 2012. Т. 10(1). С. 160-163.

21. Задоя А. О., Тарасевич В. М. Міжнародна економіка. Підручник. Київ. ЦУЛ. 2012. 416 с
22. Задоя, А.О. Зовнішня торгівля України: сучасні масштаби, структура і тенденції. *Академічний огляд*. 2016. 2 (45). с. 110–117
23. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», від 1996. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
24. Зовнішня торгівля України товарами у 2017 році. Український інститут майбутнього, 2018. URL: <https://www.uifuture.org/post/zovnisna-torgivla-ukraini-tovarami-u-2017-roci/> (Дата звернення 12.08.2018)
25. Індeksi. Міністерство фінансів України, 2017. URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/index/inflation/> (дата звернення: 22.08.2018)
26. Каразін В. Н. Діалоги у часі й просторі : дослідження і матеріали / уклад. О. І. Вовк, С. М. Куделко ; наук. ред. проф. С. І. Посохов. Харків. ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 272 с.
27. Козик В.В. Панкова Л.А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини. Київ. Знання. 2012.- 406 с.
28. Коляда О.В., Омельченко М.М. Зовнішня торгівля товарами України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С.66-70
29. Кривенко Н.В. Методичні підходи до оцінки розвитку міжнародного поділу праці. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка». 2017. № 5(33). С. 32-35
30. Круп'як І.Й. Вектори зовнішньої торгівлі держави в умовах сучасних економічних перетворень. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С. 158-162
31. Кулицький С. Зовнішня торгівля України: стан, проблеми й перспективи. Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. URL: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3581:suchasnij-stan-ukrajinskoji-zovnishnoji-torgivli&catid=64&Itemid=376

32. Мазаракі А.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності. навчальний посібник. Київ. КНТЕУ. 2012. 824 с.
33. Мацелюх Н. П. Історія економіки та економічної думки. Політична економія. Мікроекономіка. Макроекономіка: Навч. посіб. 2-ге вид. перероб та доп. Київ: «Центр учбової літератури». 2014. 382 с.
34. Найдюк А.С. Міжнародний поділ праці в системі ефективної зайнятості населення України. *Вісник Хмельницького національного університету*. №4. Т. 2. 2013. М. 214-217
35. Опанасюк В.В. Індустрія 4.0: Місце України в міждержавній кооперації і спеціалізації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Економіка». 2017. Вип. 4(32). С.67-71
36. Офіційний сайт агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України URL: <https://smida.gov.ua/> (дата звернення 12.10.2018)
37. Офіційний сайт АТ «Мотор-Січ» URL: <http://www.motorsich.com/ukr/> (дата звернення 11.09.2018)
38. Офіційний сайт ПАТ «ЗМЗ» URL: <http://zmm-zp.com/ua/> (дата звернення 12.09.2018)
39. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=NE.EXP.GNFS.KD.ZG&country=WLD> (Дата звернення 10.10.2018)
40. Офіційний сайт ЮНКТАД URL: <https://unctad.org/en/Pages/Home.aspx> (дата звернення 12.10.2018)
41. Офіційний сайт Комітету статистики України URL: http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2017/expres_u.html (дата звернення 15.07.2018)
42. П'янова О.В., Ралко О.С. Зовнішня торгівля України: проблематика структурних змін та пріоритетів. *Економіка і суспільство*. 2016. № 5. с. 65–71.
43. Пахуча Е.В. Місце і розвиток міжнародної торгівлі в системі міжнародних економічних відносин. *Економіка і суспільство*. Випуск № 13.

2017. С. 118-123

44. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» : указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. *Урядовий кур'єр*. 2015. № 6

45. Про схвалення Концепції створення системи державної підтримки експорту України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1.08.2013 р. № 586-р. *Урядовий кур'єр*. 2013. №154/№175

46. Проект Закону України «Про державну фінансову підтримку експортної діяльності», від 31.10.2011. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1

47. Проект Закону України «Про систему державної підтримки експорту товарів (робіт, послуг) українського походження», 3.03.2009. URL: <http://gsk2.rada.gov.ua/pls/zwsb>

48. Прямухіна Н.В. Проблеми інтеграції України та її регіонів у світовий економічний простір. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. Випуск 2(12). Том 3. 2015. С. 25-32

49. Рожкова Т. С. Міжнародна торгівля: підручник. Київ: КиМУ. 2015. 665 с.

50. Сахаров В. Є., Будкін В. С., Єрохін С. А. Міжнародна економіка. Київ. Ін Юре. 2011. 432 с.

51. Солонінко К. С. Міжнародна економіка. Навчальний посібни. Київ. Кондор. 2008. 380 с.

52. Тенденції розвитку зовнішньої торгівлі України. Міністерство економічного розвитку та торгівлі України. URL: <http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=354d699d-4648-4112-a81a-919a80555fb7&tag=TendentsiiRozvitkuZovnishnoiTorgivliUkraini> (дата звернення 10.09.2018)

53. Тимошенко Н.Ю., Сологуб О.О. Аналіз експортно-імпоротної діяльності промислових підприємств України. *Young Scientist*. 2017. № 6. С.511-514

54. Чернега О.Б., Кожухова Т.В. Міжнародна торгівля як чинник сталого розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015.

Вип. 12. Ч.3. С. 32-38

55. Чухно А.А., Юхименко П.І., Леоненко П.М. Сучасні економічні теорії. Підручник. Київ. Знання. 2007. С. 878

56. Kwamina Ewur Banson What advantage of international division of labour will contribute to development of cross-border regions between 2 neighboring countries? *Biotechnology and Nuclear Agriculture Research Institute*. 2014. URL: https://www.researchgate.net/post/What_advantage_of_international_division_of_labour_will_contribute_to_development_of_cross-border_regions_between_2_neighboring_countries (дата звернення 08.10.2018)

57. Proposal - Managing the New Global Division of Labour. Global economic symposium. 2012. URL: <http://www.global-economic-symposium.org/knowledgebase/the-global-economy/the-post-crisis-global-division-of-labor/proposals/background-solutions-managing-the-new-global-division-of-labour> (дата звернення 02.09.2018)

58. Ulrich Hiemenz The concept of the international division of labor and principles of cooperation. *The Newly Industrializing Economies of Asia*. 2017. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-75705-1_17 (дата звернення 03.08.2018)